

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt. III. Cautiones ad legitimam propositi enodationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

conclusio ex duabus hinc propositionibus illata, qua
auctor miraculorum, saltemque ad eius nuntium fide-
lentem, Christus esse, & Deus ac homo affirmabatur, in
quam finem ipsemet contestabatur illa opera edi: illa
inquam conclusio, certa erat & naturaliter evidens
hominibus & Angelis, ac etiam demonibus, vt differ-
entiae ad D. Thomas q. 14. de verit. artic. 9. ad 4. Exi-
mitate autem, daemones per vniuersam Christi vicam
fuisse diuinitis impeditos speciali providentia, ne vim
intellectus sibi connaturalis hac in parte exercerent,
frustrum esse, videturque dissonare Scripturis, affir-
mantibus daemones caussae ipsius esse Christum. En-
imvero, quod eidentem notitiam fert, non autem vel
supponendum duxerat, vt affirmat S. Hieron. Math. 8.
& Caill. 2. 7. de Incarn. c. 11. & seqq. vel opinionem
quod certitudine & firmitate, vt ait Toleros in c. 4.
locus annotat. 75. pretereunt vt videtur S. Bernaido, serm.
1. de resur. vel denique timorem & formidinem ne
ipse esset Christus, vt loquitur S. Gregorius 13. moral.
c. 12. At verbum *exibat*, quo Evangelista vtitur, planè
fert eidentem notitiam, quam daemones de Chri-
sti existentia concessi cum Ma donato Matth. 29. v. 8.
& Sueret. 2. 3. p. d. 3. sect. 3. Verum ea naturalis eiden-
tia non deriuatur ex nudis effectibus mirabiliter à
Christo editis, quod vnum inficiari sum. Deriuabatur
ergo ex conjunctione attestantis Christi. Nihil au-
tem in eadem, asserere quod praeposita huius-
modi confectione & reuelatione, homines, mulq;
magis Angeli, prudenter ratiocinando deuenire pos-
sent in eidentem & merè naturalem notitiam abtra-
ham diuinitatis huic humanitati copulata.

54. Non dissimiliter philosophandum est, de euidencia existentie huius mysterij ex prophetiis. Quamvis enim ad euidenter colligendum, prænunciacionem obſcuram & verborum ambagibus ſeſe inuolutam, cadere in iſtam hominũ, magna attentione & circumſpectione ſitopus, nec exigua ab inordinatis affectibus intellectũ plerumque excolantibus liberatio exigatur; (ſpectum quippe obnubilantium interpoſitio, non modo hominibus impediendum fuit quominus per prophetias conuinceretur euidẽter, vt in Iudæis olim circa Chriſtum notaũt eſt, ac nane quocunque deprehenderit;) Tamen poteri homo tam ſincere & tam attente ac prudenter le genere, vt ex prophetiis cum impleretur euidencia huius veritatis prægnũt. Id quod multo magis in Angelis, cum bonis tum malis, admittendum eſt. Idem dico de euidencia existentie huius myſterij ex teſtimonio Patris, quod non fuiſſe tantum materialiter poſitum, nec fuiſſe ab alio quopiam Angelo, ſed immenſe in Deo editum, vel quod idem eſt ab a'io Angelo ex commiſſione Dei & eius nomine, potuit Angelo innotere, attento ſine ob quem illud teſtimonium miraculoſe ferebatur, quo poſito, ne homines implanerentur, Dei erat curare vt ſincere ederetur, etſique ſerum ſignificatione quam præſert extrema verborum facies. Sed omnis hæc euidencia (vt liquet) præſentabat reuelacionem: vnde non erat partus nuda mentalis virtutis intellectiue, cui ſoli adſcribimus tenebras quoad huius myſterij existentiam.

Summa huius mysterij caligo, concluditur.

9. S. S. dicitur igitur in nudo naturæ lumine, & solam
lucē hominis lucē Angeli vim naturalem intellectualem
attendendo, findendum est, implexitatem ænigmati-
s propoliti, esse omnino summam: quandoquidem ne
ipsam quidem mysterij in eo contenti possibilitatem,
agnoscere evidenter potest intellectus villos creatus,
nec tenuere euidenter falsitatis argumenta aduersus
eam possibilitatem innotra. Quāto enim magis cacu-
rit circa plerorū & latiora quibus essentia con-
stitutio continetur: Tantæ facit sunt hæ renebræ, ut ex
illis omnes extrinsece hæreses dicant S. Fulgentius lib. 1. ad
Thorp. Rayn. Christum.

Throph. Rayn. Christus.

Trafim, cap. 4. Magnò enim propè dixerim miraculo, inde manavit caligo , vnde lux orbi affulgebat. Inde obæcatio, vnde illustratio. [In vno eodemve(aic S. Fulgentius) Christo, vnde Dct, veroque hominis Filio, minus perspicientium tenebatur hæcæus lippitudo in quo illuminatis , veri luminis claret manifesta cognitio.]

Concludere igitur appositè possumus cum S. Cyri-
lo 3. penitabili in Nestorium *mirro*. [Magnum est pro-
culdubio istud pietatis mysterium, & ipsis etiam san-
ctis Angelis admirandum. In eoque confirmat nos A-
postolus Paulus cum dicit, *Et notum fiat nunc principibus
& potentibus in celestibus per Ecclesiam, multisformis
sapientia Dei secundum prescientiam seculorum, quam
revelat in Domino nostro Iesu Christo, in quo habemus fiduciam
& accessum in confidentia per fidem*. Sapientia est nam-
que re vera & minime humana, sed diædivina & abdi-
ta in quadam ineffabili profunditate, & incomprehen-
sibilitate, Christi mysterii. Itaque psallit beatus David:
*Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabe-
naculum eius, tenebrosa aqua in nubibus aëris*. In quo te-
nebras, nihil aliud, vt opinor, intelligit, nisi obscuram
religiosæ perceptionē in oculis animi caliginis insitit
incurrentem.] Adamas etiam, Alani doctores vniuersi-
tatis in hanc rem versiculos, quos recitat Argentina in
3. d. 1. q. 1. art. 1. huius mysterij caliginem præferentes:

*Hic natura silet, Logica vos exulat omnis;
Rhetorica perit arbitrium, ratioque vacillat.*

Vfus doctrinae toto capite tradita.

56. Infigem planè fructum quem ex doctrina de huius mysterij caligine, collegit S. Chryfost. hom. 11. in 1. ad Tim. verbis eius repræsentem. [Intueve quomodo omnibus in locis, dispensationem assumptæ pro nobis carnis, mysterium vocat. Neque enim est omnibus hominibus cognitum, imò ne Angelis quidem ipsi manifesti sūt. Idcirco ait, *revera magnum est*. Nam profecū verissimè magnum prædicatur. Homo enim factus est deus, & deus homo: homo apparuit absque peccato, homo assumptus est, prædicatur esse in mundo, viderunt eam Angeli nobiscum Mysterium, igitur est. Caueamus propagare mysterium, neque ipsum vbique proferamus. pigni tanto mysterio viuere studeamus. Hi nempe, quibus mysteria creduntur, magni utique sunt. Nam si res nobis temporalis mysterium crederet, nonne id singularis amicitie ac familiaritatis indicium, certumque argumentum haberemus? At nunc Deus nobis mysteriū credidit. Et quomodo, (inquies) mysterium dicitur, quod est omnibus notum? Sed id antea erat incognitum, nunc autem singularis gratiæ meritis manifestatum est. Studeamus igitur digni fieri, quibus creditur tanti custodia sacramenti. Ipse enim nobis mysterium tantæ excellentiæ credidit, nos illi neque pecunias credimus.] Est & ille fructus huius doctrinæ sanè eximius, quem idē S. Chryfostomus collegit hom. 7. in 1. ad Corinth. ad illud, *nobis autem reuelatus* D E V; nimirum agnoscere quàm sublimis sit Christiana sapiētia, quæ nos erudit in iis ad quæ ipsi Angeli per naturæ suæ vires non pertingunt. Quid ad eam sapiētiā, quæcunque humana doctrina, quantumvis se ob eam extulerit Ethnicī, vt S. Chryfostomus optime viger?

CAPVT III.

*Cautiones ad legitimam anigmatis propositi
enodationem.*

57. Ut opportunè monet S. Fulgentius lib. I. ad Trasim. c. 3. [Magnum bonum confert inquisitio veritatis, quæ tamen tunc desiderato non frustratur effectu, si rectis ad veri cognitionem lincis animus annitatur.]

C

Eas

Eas ergo lineas ut signemus, & præpositi ænigmatum adyta per tantam caliginem subire liceat, nonnullas cautiones præmittere oportet præteritum est, quibus pro veteri usu astringantur, qui ad expositionem aggrediantur. Quædam ipsorum expositores spectabunt, & quomodo ad hoc negotium aptandi sint, admonebunt. Postrema docebit, quomodo obiectum de quo est ænigma, siue Christum, spectari ab illis oporteat.

I. Cum tam densa caligo offusa sit huic mysterio, eamque vires naturales pervincere nullo pacto queant, cælestis lux deuocanda est supplicibus votis; indeque expectanda illustratio quam per huius vitæ tempus sperare licet.

Ponunt hoc veluti primum principium, Patres, quæ ad huius mysterij inquisitionem adhibent animum. Concinnè verò Cyrillus Alexandr. l. 3. pentab. c. item 3. aptat ad hoc negotium, quod Iacob, in illa perillustri & hoc mysterio planè spectante visione, ut Cassianus bellè prosequitur lib. 7. de Incarn. c. 9. luctatus incassum est cum Angelo, donec lux de cælo affulgeret. Sic enim iuxta S. Cyrillum, quilibet intellectus, quamdiu lux cælestis abest nec oboritur Sol de cælo, luctatur cum Angelo, apparente corporali specie ad Christum aptius exhibendum. Cessat autem colluctatio & succedit benedictio, appetente die, & illabente cælesti luce. Hic est spiritus veritatis qui exorandus est ante omnia tam profundam veritatem scrutantibus. [Nam & qui splendidos, inquit Anastasius cap. 3. ad 7.] atque pretiosos vñones ex inaspetabilibus profundis, hominibus venari ac proferre volunt, vestitu omni se despoliantes, & oleo os implentes, auræque quod satis, naribus ex aëre trahentes, ita se in terribile illud ac tenebrosos profundum demittunt. Quod, ut arbitror, exemplum ostendit, qui spiritualium aquarum atque dogmatum profunda vestigare, ex illis que diuinos atque puros vñones venari velit, optetere eum ab omni affectu cōcitato, quasi quodā tegumento nudum esse, sanctumque Spiritum animi tanquam naribus trahere, & continere, secundum dicentem sanctum, Spiritus diuinus qui mihi inest in naribus, & Omnipotentis aura quæ me erudit; & Os meum aperui, & attraxi spiritum, quod oleum lactificum est.] Hanc fuisse Sanctorum antiquorum praxim circa hoc mysterium, docet perpulchrè Rupertus exponens titulum cantici Abacuc, qui est, oratio pro ignorantibus. Putat enim Rupertus, canticum illud esse paradigma orationis ad Deum factæ, pro depellendis tenebris mentis circa hoc mysterium.

Quia verò accedere per nos ipsos ad Deum, ac lucem discutiendæ tantæ caligini necessariam exorare, indignitate nostra prohibemur, opportunissima ad id est petentorum opera: eorum inquam cælum qui huic mysterio fuere magis addicti, & vberiore circa illud luce perfusi, sed Deiparæ maximè. Consultissimè itaque Basilus Seleuciæ orat. 19. multa præfatus de sublimitate huius mysterij, & quàm altè subuehi oporteat eum qui illud est penetraturus. eo tandem reuoluitur ut B. Virginem tanti operis administratam atque sequentem, interpellat ad præcundum verbis, numenque exorandum, ut cæcutientem intellectum iuuare non dedignetur. [Age verò (inquit) æqua sublimior materia esse potest, quàm hæc est. Nihil certè inter diuina, & humana medium proferet quis, aut cogitabit. Vt enim non in facili est Deum nosse, aut eloqui, imò ex eorum numero, quæ fieri minimè possunt: sic magnum Deiparæ sacramentum, omni ratione excellens est, & oratio-

ne. Quando igitur Deum incarnatum enixa Deipara dicitur, ad Deum peccatione & ope dirigitur, & verba mihi præcat: Domine omnipotens, totius vniuersi rex, qui inexplicabili quadam ratione mentes incorporales spiritali luce profundis, mentem meam illumina, quo propostæ res absque errore cognoscatur; cognita, piè dicatur, dicta, sine periculo, animo capiatur.] Planè hoc sibi periculum in tractatione de Christo esse captandum, habebit persuasissimum, quisquis animum non perfectiorè adhibuerit ad illud pronunciatum ab Etherio & Beato in opere contra Elipandum (pag. mihi 505.) NÔ POTEST VERVM DICERE DE CHRISTO, DE CVIVS ORE NON LOQVITVR SPIRITVS SANCTVS.

II. Ut hæc lux cælestis affulgeat, & Spiritus erudiens subeat animum quem alioqui refugeret, summus vitæ nitor, & actionum puritas, ac elongatio à vitis est necessaria

§ 8. Et hoc quoque, veluti effectum est apud Patres. Nec mirum poni ab illis hanc legem, aspirantibus ad tanti mysterij introspectionem; cum Magistri Cabalæ, magnum studium circa virtutes, & accuratam à vitis senescationem præmitti ab iis velint, qui Cabalæ datur sint operam; ut Rencinus lib. 1. de arte Cabalistica, sub initium, disertè prodidit. Inducunt igitur Patres meritiſſimè, ut quisquis ad Christianum aliquid mysterium, nominatimque ad istud quod est in mysteriū vertice, accingitur, studium accuratum adhibeat erga virtutum adeptionem, & recessum à peccatis. Vniuersè ita tradit S. Ambrosius l. 4. exam. c. 1. [Qui vindemiam (inquit) colligit, vasa prius quibus vinum infunditur, mundare conuenit, ne sordes aliqua, viri gratiam decoloret. Quod enim prodest ponere vitam ordine, fodere quotannis, aut aratris sulcos ducere, putare, subrigere, adungere vlmis, & quodam connubio copulare, si tanto labore vina quæſita, in vase coalescant? Matutinos quoque Solis ortus, si quis spectare desiderat, emundat oculos suos, ne quid pulueris, ne quid purgamentorum oculis eius insideat, quo intuentis habetur obtutus, neque aliqua caligo nebulosa corporis visus spectantis obducat. Nobis in lectione exoriendus est Sol, qui antè non fuerat. Primum iam diem sine Sole transiuimus: secundum sine Sole tranſegimus: tertiam sine Sole confestim: quarto die iubet Deus fieri luminaria, Solem, & Lunam, & Stellas. Sol incipit. Emunda oculos mentis ô homo animique interiores obtutus, ne qua festuca peccati aciem tui perstringat ingenij, & puri cordis turbet aspectum. Emunda autem, ut vase syncero, Scripturæ diuinæ, nitida fluentia suscipias, ne qua ingrediatur contagio.]

Vniuersè quoque Nazianzenus orat. 33. n. 10. grauitè indicit id esse seruandum in omni de Deo disputatione & inquisitione. Sic enim præcipit. [Non cuiusvis est, ô viri, de Deo disserere; Non, inquam, cuiusvis. (Non adeò vilis ac proterita hæc res est, & eorum, qui humi adhuc reptant.) Addam etiam non cuiusvis temporis, nec apud quosvis, nec de quibusvis: sed certo tempore, & apud certos homines, & aliquosque hoc faciendum est. Non cuiuslibet quidem, quoniam his duntaxat hoc munus incumbit, qui exactissimè explorati sunt, ac contemplando longè processerint, priusque etiam, & corpus, & animum à vitiorum sordibus purgarunt: aut, ut parçissimè loquar, iam hoc agunt, ut se à vitiorum labe purgent. Impuro enim, temperam attingere, ne periculo quidem fortasse careri quemadmodum nec ægris oculis Solis radios intueri. Quando autem? Tunc videlicet, cum ab externo luto ac tumultu quietem agimus, nec principes nostri patres, improbis vagisque simulachris confunditur; dum

velut,

nudare mysterium renelare tibi, ipsis Angelis inuisibile Sacramentum.]

62. Præsignificandæ huic puritati, spectatoribus huius mysterij perneccesse, dictum est Mosi ad rubrum accedenti, *Solve calcamenta de pedibus tuis*. Erat rubus ille Incarnationis symbolum, quo Deus representabatur descendens in nostras spinas, nostrasque miseras, nec tamen eas consumens, ut notavit S. Gregor. 28. mor. c. 5. & attigerunt Greg. Nyssenus I. de vita Mosi, Theodorus Ancyranus hom. de Natali Dom. quæ extat t. 6. Conc. Ephes. edit. Peltani cap. 10. ac Lyrannus Exodi 3. sed bene Cantaculenus apolog. 1. qui addit. [Verba autem hæc, *Solve calcamenta pedum tuorum*, hoc innunt, quod quicumque de Dine Virginis mysterio & Christi Incarnatione erudiri volunt, eos nequaquam habere oportet partem aliquam in se mortuam, quæ illos à Deo separaret, nec mentem corruptam, & à cognitione veritatis mortuam, sed viventem & sanam, qualis ipsius Mosi erat. Huius autem calcamenta ex mortui animalis tergore erant confuta: & propterea dictum est, *solve ista*.] An non verò hanc ipsam calcamentorum depositionem, & cuiusvis morticini ad hoc mysterium suspiciendum abiectionem, depoſcebat à Christianis Apostolus Ephes. 3. professus huius se rei gratia flectere genua coram Deo Patre, ut daret virtute roboratis, & per fidem in charitate radicatis & fundatis, agnoscere supereminentem scientiæ nostræ, nostrisque omnibus inquisitionibus, charitatem Christi? Ad hanc noticiam charitatis supereminentis scientiæ, vides quantam subiecti aptationem, per conſertionem virtutum & abiectionem vitiatorum, exigit Apostolus. Non esse autem eam charitatem, aliam à substantiali quæ Christus est, insinuat ibi Hilarius Diaconus; & verè Christus vsu suo loco infra dicam, est ipsamet dilectio supereminens cuius nostræ scientiæ.

63. Liqueat ex prædictis, puritatem animi quæ omnium vitiatorum abiectione & omnium virtutum adaptione cōtinetur, optimam esse dispositionem ad comparandam huius mysterij cognitionem. Sed si Patres audimus, nulla est ad hanc noticiam parandam dispositio congruentior humilitate; nullus huius doctrinæ obex fortior, tumore atque superbia. Insigniter id tradit S. Augustinus l. 10. de Civit. c. 28. & rursus c. 29. impugnans tunc superstites Platonicos. Limbus capitis est. [Idè viluit superbis Deus ille magister, quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; ut parum sit miseris quod ægrotant, nisi se in ipsa ægritudine etiam extollant, & de medicina qua sanari poterant, erubescant. Non enim hoc faciunt ut erigantur, sed ut cadendo gravius affligantur. Prodidisse se Christum in hoc mysterio lilium conuallium, id est humilium, notat ad eandem mentem Philippus Abbas lib. 1. in Cant. cap. 19.]

Qui propositæ regulæ non conformantur, id est qui vitæ puritate ad huius Solis contuitum non aptantur, periclitantur de subductione lucis hac in parte: quod filiis Iacob accidisse ob eorum improbitatem, notat Iſido. Pelus. lepiſt. 365. verbis illis. [Cum Iacob qui futura se dicturum promiserat, præterita tantum filiis suis narraret, contra ea quæ pollicitus fuerat, haudquam incedebat: verum Dei digito sensus ipsius tactus est, eique vile silentium indicium est. Nam cum futuram ex ipsis diuinæ dispensationis Incarnationem eis exponere constituiſſet, eorum quæ proposuerat, oblivione captus est; commutatis videlicet iis, quæ nondum facta fuerant, cum ijs, quæ iam præterierant. Nam tu quidem, (inquit Deus,) cum mentem tanto mysterio dignam consecutus sis, haud abs te ne tibi quoque ipsius cognitio credita est: at isti hand patri parem pietatem habituri sunt.] Confirmat sequenti epistola 366. S. Iſidorus, eam Iacobi hæſitationem, & iam memoriam diuinitus iniectam, testimonio Iſaiæ ex

cap. 40. [Eſaias (inquit) Prophetarum omnium apertissimus, cum ipsius Iacobi hæſitantiam animique perplexitatem exponeret, eamque, in quam inciderat, institui sermonis interruptionem (dum alia, quam quæ vellet, loqui iussus est,) his verbis vitur: *Ne dicas Iacob; & quid locutus Iſrael? abscondita est à Domino via mea, & Deus meus absſulit iudicium, & abesse à me*. Nil enim Deus Iacobo, quem charum habuerat, eripuit, præter eam, de qua locutus sum, ipsius ad filios pollicitationem, ob pietatis reiectionem, quam in ipsis prospiciebat.]

Tales erant ij, quorum occasione monebat in hunc modum S. Augustinus, exponens psalmum 62. [Ergo in sancto appareamus Deo, ut appareat nobis. Appareamus illi in sancto desiderio, ut appareat nobis in potentia & gloria filij Dei. Multis enim non apparuit, sint sancto, ut appareat & illis. Nam multi putant illum tantummodo hominē fuisse, quia prædicatur natus ex homine, crucifixus, & mortuus, ambulasse in terra, manducasse, & bibisse, & cætera egisse quæ sunt humana: & putant illum talem fuisse, quales sunt cæteri homines. Audistis autem modò cum Evangelium legeretur, quomodo commendauit maiestatem suam. *Ego & Pater unum sumus*. Ecce quanta maiestas, & quanta æqualitas Patris. Descendit ad carnem propter infirmitatem nostram; Ecce quantum dilecti sumus antequam Deum diligeremus. Si antequam Deum diligeremus, tantum ab illo dilecti sumus, ut æqualem sibi Filium suum, hominem faceret propter nos, quid nobis seruauit iam diligentibus se? Ergo multi, nescio quid minimum putant, apparuisse in terra Filium Dei. Quia non sunt in sancto, non eis apparet potentia ipsius & gloria ipsius: id est, quia nondum sanctificatum habent cor, unde intelligant eminentiam virtutis illius, & gratias agant Deo, quia propter ipsos tantus quod venit? ad quam natiuitatem, ad quam passionem non possunt videre gloriam ipsius, & potentiam ipsius.] Nil autem procliuius, quam ut ab hac cæcitate circa potentiam & gloriam Dei, progressio fiat ad cæcitatem omnimodam supernaturalem, quæ continetur amissione fidei, & deiectione in statum illum, quem in plerisque specie externa Christianis, deſlere cogimur.

64. Periculum istud labandi & ruendi circa fidem, si vita nitens & pura, fidei non comitetur, rectè in hoc mysterio attigit Petrus Cellensis lib. 1. de tabernac. cum de arca. [Totum (inquit) Incarnationis Christi mysterium, ab æterno in mente diuina dispensatum: totum mutans ab oculis Sapientiæ Dei, opportunis figuratationibus in Patriarchis & Prophetis alligatum: totum, in ipso, nouissimis temporibus humiliter adimpletum: tam firmiter credimus, quàm fideliter viuimus.] Aſtipulatum video Richardum Victorinum tract. de superexcellenti baptismo Christi, *sub medium*. Monet enim, circa hoc nominatim mysterium cauendum esse, ne quis licentiùs agens nec insistentis Sanctorum vestigijs, lepram morum commutat lepra doctrinæ, eaque sentiat & loquatur quæ corruptissima sint? [Non est mirum (ait de quibusdam circa hoc mysterium hallucinatis & peruersis locutis) si linguas habent leproſas, quorum manus sunt leproſæ. Quædam enim lepra vocalis est, quæ transit de membro ad membrum. Quid ergo mirum si præuè intelligent, qui malè viuunt?]

Obſignet hanc cautionem, inſigne S. Anſelmi in hanc ipsam rem monitum lib. de Incarn. Verbi cap. 2. [Priùs ergo (inquit) fide mundandum est cor, ſicut dicitur de Deo, *fide mundans corda eorum*; & priùs præceptum Domini custodia, illuminandi sunt oculi: quia *præceptum Domini lucidū illuminans oculos*; & priùs perhumilem obedientiam testimoniū Dei debemus fieri paruuli, ut discamus sapientiam, quam dat testimoniū Domini fidele, sapientiam præſtans paruulis.

Vnde

tia: Nonne ipsum illud acie intelligentiae lumen, stupor hebetis disipientiae occupabit? Non enim natura inferior, causam naturae potioris intelliget; nec subiacet humanae conceptioni, ratio caelestis. Nam intra conditionem infirmitatis erit, quicquid infirmi conscientiae subdunt. Excedit itaque humanam mentem Dei potestas, ad quam si se infirmitas protendat, magis infirma reddetur, dum hoc ipsum quod obinebat, amittit, potius ad obtundendam eam rerum caelestium natura, quia omnem eius confectans se pervincaciam, ipsa complexu eius maior, infirmat. Ut igitur sol ita videndus est, ut possit videri; tantusque excipiens lumine est, quantus admittitur, nec si plus velimus expectere, minus quoque quam possumus consequamur: ita & ratio caelestis in tantum intelligenda est, in quantum se permittit intelligi: in tantum expectenda est, in quantum apprehendendam se dedit; ne si contenti indulgentiae moderatione non sumus, amittamus indulta. Est ergo in Deo quod percipi potest: est planè, si modò quod potes, velis ceterum si ultra quam potes, speres, id quoque quod potuisti, posse non poteris. Nondum intemporalis natiuitatis illius Sacramentum mouebo; competentis loci est ille tractatus. Interim mihi assumptae carnis mysterium, in verbis est.

S. Basiliius homil. de hum. Christi generat. [Taceant curiosi, & in Ecclesia Dei, superuacanea vestigare desistant. Laudentur quae nobis concessita sunt: At de quibus ratio omnino non redditur, ne vestigentur.]

Nazianzenus orat. 1. de Theolo. [De quibus & quomodo d. sperandum? De his solum, quae ingenij nostri modulum, atque auditoris captum non excedunt: ne alioqui ut nimia vocis intentio, atque inmodicus cibus, aures & corpore labefactat: Itemque facinae viribus grauioribus, ac crebriorum pluuie tetram opprimunt: ita etiam auditores questionibus grauioribus ac durioribus oppressi atque confecti, pristinas quoque vires amittant.] Idem est de seruatione per proprium studium.

68. Gaudentius tract. 14. qui est de promissione Paracleti, *sub finem*, perpulchre in hanc rem disserit. Quia verò ex eo aperit proficit Chrylogus serm. 141. sat erit istum ad lucere. [Magnum (inquit Chrylogus) Dominicae natiuitatis Sacramentum fide percipe, quia ne minima quidem operum Dei, assequi poteris sine fide, dicente Scriptura: *Omnia opera eius in fide*. Sed tu hic totum vis ex ratione constare, ubi totum consistit ex fide quod tamen non sine ratione subsistit, sed ratione Dei, non tua, homo. Quid tam rationabile nisi, ut Deus quicquid voluerit, possit? Qui quod vult non potest, Deus non est.]

Theodorus Ancyranus homil. in Natale Saluato. tomo 6. Conc. Ephes. cap. 10. [Sed dixeris, quomodo fieri potest, ut Deus Verbum homo fiat? si diuinorum miraculorum modus verbiq; incomprehensibilitas à nobis posset comprehendi, miraculum utique non esset, sed res secundum naturam. Quod si verò opus patrum signum, aut miraculum fuerit, facti rationem miraculorum auctori relinque. Quod enim Deus Verbum natus est, nosse te volo, lucrumque per natum nobis oblatum, fide percipere te iubeo: quomodo autem natus sit, id natiuitatis architecto relinquo. Si tu medico praecipienti credis, salutemque tuam arti permittens, medicinae rationem curio: è non perquiris: sed neque alius quispiam artis rudis, artificis rationes anxè inuestigat, sed opus ipsum agnoscens, facti rationem arti committit; quomodo tu omnium diuinorum miraculorum vias modosque, persequari eniteris.] Et mox [Quapropter nec amplius ad humanae naturae infirmitatem respicias; neque dixeris: Quomodo humana natura potuit Deum capere? Quomodo Deus, homo est factus? Quomodo Deus

Verbum, in carne visibili apparuit? Sed id, quod factum est, simpliciter crede; facti autem modum & rationem, factoris scientia relinque.]

S. Maximus homil. 1. de Natali Dom. [Frates, generatio Christi si narrari non potest, credi potest; si lingua deficit, fides proficit. Magnus enim profectus est fidei, cum tantum de Deo suo concipit, quantum sermo non potest parturire. Cauere, dilectissimi, ne quando vos de his incredulitas moueat: quia si homo non valet explicare quod sentit, Deus sine dubio potuit implere quod voluit. Et perabsurdum est, fratres, ut ineffabilem Deum, infirmissimo fragilitatis nostrae sermone pensemus. Amentiae res est, ut operationes maiestatis immensae, inter exigua corruptibilis oris nostri contemur verba concludere. Quomodo enim comprehendere potest homo Deum facilius ingenitum, mortalis aeternum?]

69. Eucherius homil. 1. de Symbolo. [Non cogites, nec intra te dicas: quomodo aut quo ordine hoc fieri potuit? diuina opera, non discutienda sunt, sed credenda. Non te confundat, nec crepidum faciat rerum nouitas, sed sufficiat tibi omnipotens auctoritas, sed sit pro luce rationis, magnipotencia conditoris. Non caneris, si non subiacet sensui tuo ordinationum caelestium magnitudo: excedit diuini officij dignitas humanae mentis angustias. Quid sibi speciale, quid proprium referuat incomprensibilis illa maiestas si semper comprehendere possit sapientia hominis, altitudines caelestium secretorum? Quisquis ergo ille est qui obscurorum profunda, non fide, sed curiositate miraris, hoc potius in lingua cordi tuo, ut diuinas dispensationes quanto difficilius inuestigare te videris, tanto reuerentius admittis. Quid haberent superna praeciosum, si nostrae familiariter scientiae subiacerent? Et idè quanto minus capis operis intellectum, tanto magis dispensatoris mirare consilium.]

S. Anselmus lib. de Incarn. Verbi c. 2. [Nullus Christianus debet disputare quod Catholica Ecclesia corde credit, & ore confitetur, quomodo non sit: sed semper eandem fidè indubitanter tenèdo, amando & secundum illam viuendo humiliter, quantum potest quætere ratione quomodo sit. Si potest intelligere, Deo gratias agat: si non potest, non immitat cornua ad ventilandum, sed submitat caput ad venerandum. Citius enim potest in se confidens humana sapientia, impingendo, cornua sibi euellere, quam imitando, petram hanc euellere.] Consule eundem Anselmum lib. 2. episto. 41. *in fine*.

S. Bernardus serm. 2. de annunc. modestissimum & sapientissimum consilium merito ab omnibus imitatione exprimendum, & hoc canone expressum inuit [Abyssus planè (inquit) impersecrabilis, incarnationis Dominicae Sacramentum, abyssus impenetrabilis, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*. Quis cum inuestiget: quis attingat, quis apprehendat? Putens altus est, & in quo hantiam, non est mihi: Verum tamen solet interdum, superposita puteis humectare lineamina, vapor exhalans. Propterea sanè licet irrumpere vercar, propriae conscientiae infirmitatis, frequenter tamen velut super os huius putei, expando ad te Domine manus meas, pro eo quod anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et nunc liquidem, quod ascendente deorsum nebula, tenuis eiberit cogitatio, vobis fratres, est modicum illud sine inuidia communicare curabo, velut expresso lineamine, vel exigua refundentes caelestis stillicidia rosis.]

70. Helychius in c. 16. Lenit. tractans interdictum quod ibi fertur ingrediendi semper ad arcam, ait prohibitionem illam pertinere ad arcam mysticam quae Christus est, curiosam seruationem, qualem adhibent qui circa hoc mysterium plus volunt sapere quam oporteat sapere, nec sapiunt ad sobrietatem.

Petrus

varia instrumenti veteris loca, quibus perspicue asseritur vnum aliquem verum hominem, simul fore verum Deum. Proponunt ea loca Clem. Rom. 5. constit. c. ultimo S. Cyprianus lib. 2. ad Quirinum. Novatianus l. de Trinit. à c. 9. Eusebius l. 7. de demonstr. & seqq. Et recentioribus præter Porchetum, Finum, Galatinum, aliosque Hebræorum flagellatores, Armacanus toto l. 2. de qq. Armeno. Mendoza q. 6. posit. A Costa lib. 4. de Christo teuel. c. 6. Bellarm. l. 1. de Christo c. 5. Molina l. p. q. 27. artic. 1. disp. 2. Fixum igitur esto, Christum vnum ac eundem, geminæ tamen esse substantiæ, diuinæ scilicet & humanæ. [Catholica fides, ait S. Augustinus tract. 36. in Ioan.] ex utroque verum tenens quod tenet, & prædicans quod credit, & Deum Christum intellexit & hominem credidit: vtrumque enim Scriptum est, & vtrumque verum est. Si Deum tantum dixeris Christum, potentiam negas qua creatus est, vtrumque igitur tene anima fidelis & cor catholicum: vtrumque tene, vtrumque crede, vtrumque fideliter confitere. Et Deus Christus est, & homo Christus. Qualis Deus Christus? æqualis patri, vnum cum patre. Qualis homo Christus? De virgine natus; trahens de homine mortalitatem, non trahens iniquitatem. Quia verò hic est totus nodus, & tota caligo propositi ænigmatis, vt intelligatur quomodo idem possit simul esse Deus & homo, inquitendum superest in eum modum, auditis & expensis varijs eius interpretationibus.

SECTIO II.

[Ænigmatis propositi enodationes falsa, per priscos & nuperos Sectarios, subiuncta earundem explosione.]

74. QVAMVIS tanta sit propositi ænigmatis caligo quantum dixi, non est tamen desperanda eius discussio, quantum licere potest per vitæ huius dubiam lucem. Et quia vt proximè dicebam, cardo huius difficultatis vertitur in exponendo quomodo idem possit esse Deus & homo (ceteræ enim præteritæ contradictiones in hac vna radicanur; & hac implexitate sublata, reliquæ manebunt expeditæ) ideo in hanc vnam conferenda est opera, prolatis primùm ac difficultis hostium fidei circa eam dictis à vero alienis, tum subiecta vera sententia. Scitè prosper. p. 2. de promiss. c. 6. hos fidei hostes, ait esse leprolos in barba, quia eum lacerant, in cuius barbam descendit vnguentum diuinum. Exarsit in hac parte nequitia eorum atque malignitas, supra modum. Neque tamen est quod ad eos deplendos appellens animum, timorem eorum timeam. Rectè enim monuit Cassianus l. 7. de Incar. c. 1. [Non timeamus præteritas hæreticorum insidiantium foveas, & obseptas spinis passim horrentibus vias: quæ cum aspernent magis itinera quàm claudant, de emundatione nobis potius labor quàm de possibilitate formido. Quia cum nobis agentibus rectum iter, infirmè se obijciant, & horreant ambulantis magis quàm obstit, plus habet officium atque opus nostrum in purgatione quod agat, quàm ex difficultate quod timeat.] Iure verò subdam cum eodem Cassiano, ad simile certamen se accingente. [Igitur ad monstrosum illud lethiferi serpentis caput mittentes manum, & pertractare omnia admodum illigata ingentibus spiris tortuosi corporis membra cupientes: te, quem semper precati sumus, etiam atque etiam Domine Iesu precamur, vt des nobis Verbum in apertione oris ad destructionem munitionum, cogitationes destruentes, & omnem altitudinem extolentem se aduersum scientiam Dei: vt capriuemus omnem intellectum in obedientia tua: quia verè ille liber sit, qui ceperit tibi esse captiuus.]

CAPVT I.

Enodatio prima, Marcionis & Manetis, Verbum esse factum carnem, & Deum hominem, apparenter tantum, ac in speciem.

75. PRIMò ergo aliqui vt ænigma propositum enodarent, docerentque quomodo Verbum factum esset caro, idemque esset Deus & homo, non videntes quomodo ista verè ac re ipsa præstari poterint, eò deueniunt vt dicerent, humanitatem à Verbo assumptam, non fuisse veram sed tantum imaginariam. Sic enim præcluduntur difficultates superius motæ ex secutura mutatione Verbi, & inuehenda in eum potentialitate. Nihil quippe tale timendum erit, si humanitas assumpta non fuit ens verum sed imago duntaxat & apparens fictio, siue phantasia.

Phantastici Christiani, quibus Verbum non nisi phantasticè caro factum.

Scitè S. Leo serm. 15. de passio. Phantasticos Christianos appellauit eos qui ita senserunt. Meminit eorum S. Ignatius episto. ad Trallianos sub medium, aitque illos fuisse quasi atheos. Eorundem idem meminit S. Irenæus lib. 5. c. 1. Primitiis fuisse videntur, Cerdæ ex Tertulliano lib. de præscr. c. 51. & Marcion vt idem refert l. de carne Christi per quinque prima capita; hoc primū Marcionis argumentū adducens c. 3. quod cum Deus sit inconvertibilis, non potuerit verè homo fieri, ne per eam conuersionem in hominem, de immutabilitate deiceretur. Vides in Marcionem eiusque gregales cadere, quod dixit Novatianus lib. de Trinit. c. 18. [Totum Christo susceptum detraxerunt hominem, ne decoquerent in illo diuini nominis potestatem.] Addit Tertullianus ibidem c. 4. argumentum exortus humani spiritus Deum dedecentibus. Quid quod Apostolus ipse, similitudinem humanitatis, atque adeo non veram humanitatem, Christo tribuit?

76. Ad Marcionis phantasma, accessere Montanistæ ex Socrate lib. 7. c. 32. In Perside, Xaroës & Arphaxad Magi, in eodem ceno sunt volutati, vt ait Eusebius serm. 1. contra Catharos, Neminem latet quid in eadem regione senserit Manes, eiusque Sectatores Nimirum ipse quoque, humanitatem tantum imaginariam Christo assignauit. Aliter quidem Manetis errorem refert Acacius episto. ad Petrum Fullonem, sic scribens. [Manichæus cum omnino negasset vnigenitum Dei filium & virginalem partum, dixit Spiritum sanctum in specie columbæ descendisse de celis in Iordane flumine, & ex aquis incorporatum fuisse, & homines illustrasse, & cruci affixum fuisse & mortem pro nobis sustinuisse.] Verum communis sensus, aliter refert Manetis errorem eiusque gregalium. Illorum aliquando parlatius D. Augustinus, suum tunc temporis de Christo sensum, tribuit Manichæis de Christo sententia conformem, his verbis exponit l. 5. confess. c. 10. [Ipsum quoque Saluatorem nostrum vnigenitum tuum tanquam de massa lucidissima molis tuæ porrectum ad nostram salutem, ita putabam, vt aliud de illo non crederem, nisi carni concerneretur. Concerni autem & non inquinari, non videbam, quod mihi tale figurabam. Metuebam itaque credere in carnem natum ne credere cogeret ex carne inquinatum.] Scribit Vincentius Lyrinensis c. 20. commonito. quod huic expositioni erroris Manichæorum, bellè concipit; Nimirum eos cum Deum humanitatem suscepisse & personam in humanitate subsistentem factum audirent, ita id esse interpretatos, vt sensus sit sicut in theatris personam Regis refert qui reuera non est Rex; ita Deum quamvis verè homo non esset, dictum tamen